

Osobní fond Lubomíra Nového v Archivu Masarykovy univerzity

„Lidé si sami píší svůj životopis, lidé sami píší své dějiny, jenom je potom nemohou po sobě přečíst. Z toho plyne: lidi, pište ty dějiny... čitelněji, kdo to má potom luštit!...“ Tento apel vtělil do jednoho ze svých fejetonů profesor Lubomír Nový (1930–1996), který působil na katedře filosofie brněnské filozofické fakulty. V případě jeho osoby byla tato výzva naplněna tak, že se péčí ro-

diny dostal do Archivu Masarykovy univerzity rozsáhlý a velmi dobře zachovaný soubor materiálů profesora Nového. Tento osobní fond je nejen zajímavou sondou do tehdejší situace oboru filosofie a sociologie, ale zároveň ukazuje, jak se dobové dění dotýkalo jeho osobně a s čím se musel vyrovnávat. Nutno dodat, že jeho názorový vývoj nebyl úplně přímočarý a jednoduchý.

Lubomír Nový začal působit v brněnském filosofickém semináři hned po ukončení svých studií v roce 1952. Hlavním předmětem jeho zájmu byla filosofie T. G. Masaryka. Tu sice v padesátých letech jako přesvědčený marxista kritizoval, ale zároveň se snažil věcně postihnout její vnitřní výstavbu (*Filosofie T. G. Masaryka*, 1962). Názorový zlom u něj nastal v polovině šedesátých let, kdy studijně pobýval na západoněmeckých univerzitách a pocítil nutnost revidovat metod marxistické filosofie (*Marx v NSR*, 1967). V bádání o T. G. Masarykovi jej to vedlo k rehabilitaci humanistických a demokratických hodnot Masarykovy filosofie.

Šedesátá léta byla jedním z vrcholů jeho vědecké kariéry. Vedl brněnskou katedru dějin filosofie a logiky a byl členem Vědeckého kolegia filosofie a sociologie ČSAV. Zúčastňoval se mezinárodních konferencí a v roce 1969 se stal členem Institut international de philosophie. Za své postoje a za veřejné propagování osobnosti T. G. Masaryka však musel v roce 1970 ze svého pracovního místa odejít a bylo mu zakázáno publikovat, přednášet a cestovat. Byl také vyloučen z KSČ, kam vstoupil v červnu 1948 po návratu ze svých středškolských studií ve Francii.

Až do roku 1989 působil v laboratoři sociologického výzkumu katedry filosofie, logiky a sociologie (později katedry marxisticko-leninské sociologie). Zde se vedle terénních výzkumů zabýval dějinami brněnské sociologie a sociologií životní dráhy (*Životní dráha jako sociologický problém*, 1989). Po listopadové revoluci se vrátil na místo vedoucího katedry fi-

losofie a také k tématu filosofie T. G. Masaryka, kde chtěl především kriticky promýšlet a vrátit do badatelské práce živé stránky jeho díla (*Filosof T. G. Masaryk. Problémové skici*, 1994). Dalším tématem se mu stala sociálně filosofická problematika obnovy demokratické občanské společnosti v integrující se Evropě, přičemž byl zastáncem myšlenky tzv. emergentního universalismu. Svá díla nemohl dokončit, protože v listopadu 1996 předčasně zemřel po těžké nemoci.

Fond Lubomíra Nového byl pro badatelskou veřejnost zpřístupněn na konci roku 2024, ačkoliv archiv mimořádně vyhověl žádosti o jednorázové nahlédnutí již v průběhu jeho archivního zpracování. Inventář je vyvěšen na webových stránkách Archivu Masarykovy univerzity v sekci „Fondy a sbírky“.

Fond je slibný již svým rozsahem. Je uložen ve 104 archivních kartonech. Jeho stěžejní část tvoří vědecké práce profesora Nového, včetně těch nepublikovaných. Soubor prací lze označit za téměř kompletní. Spolu s pomocným a přípravným materiálem je uložen v 76 kartonech. Lubomír Nový si k pracím přikládal další materiál a případnou korespondenci a toto původní uspořádání bylo respektováno i při archivním zpracování.

Korespondence sama, rozčleněná podle odesílatelů, ať už osob nebo institucí, má rozsah pěti kartonů. Nového systematickosti dokládá velké množství jeho vlastních konceptů. Korespondence je ve fondu dochována až od šedesátých let. Vesměs se jedná o malé soubory dopisů s jednotlivými adresáty v řádu jednotek. Rozsáhlejší celky tvoří jen korespondence s Josefem Ludvíkem

Fischerem, Mirko Novákem a Janem Patočkou.

Fond nabízí zajímavou sondu do dění v oboru filosofie zejména v šedesátých a poté v devadesátých letech minulého století také díky členství Lubomíra Nového v několika vědeckých institucích a společnostech. Důležité je v tomto ohledu zejména členství ve Vědeckém kolegiu filosofie a sociologie ČSAV a v dílčích komisích. Nejedná se však jen o domácí prostředí, ale i o poměrně bohaté kontakty se zahraničím, především s francouzským prostředím. Jedním kartonem korespondence je dokumentováno jeho působení v Institut international de philosophie.

Mimořádný význam má fond pro dějiny Masarykovy univerzity, a to hned v několika rovinách. Tou první je závažnost osobnosti T. G. Masaryka v jejích tradicích. Nového se dotkla především otázka návratu Masarykova jména do názvu univerzity. V roce 1960 se totiž musela svého původního názvu vzdát a byla přejmenována na Univerzitu Jana Evangelisty Purkyně. Lubomír Nový byl v roce 1968 jedním z nejaktivnějších zastánců návratu k jejímu původnímu jménu. Fond dokumentuje okolnosti tohoto neúspěšného pokusu a také důsledky, které pro jeho osobní kariéru tato snaha měla. V devadesátých letech se pak podílel na oživení masarykovské tradice univerzity přednáškami k tomuto tématu a organizováním vědeckých konferencí.

Fond je přínosný také pro poznání vývoje brněnské filosofické katedry od padesátých let minulého století díky množství dokumentů týkajících se působení Lubomíra Nového na tomto pracovišti. Svoji platnost má rovněž pro dějiny celé univerzity, protože v šedesátých letech Nový vykonával funkci šéfredaktora ceněné univerzitní revue *U*. Filosofická fakulta sama v něm pak měla bystrého pozorovatele společenského dění. Jeho osobitě oslavené proslovy věnované jubilantům z řad kolegů posléze vyšly knižně a tvoří originální vhled do fakultního prostředí (*Nekrology na živé*, 1988).

Závěrem lze z fondu vyzdvihnout, že umožňuje vhled do zákulisí tvorby Lubomíra Nového a příčin jeho názorových proměn, které nemusí být z prací samých na první pohled pochopitelné. Ve fondu jsou uloženy deníky a nepublikované úvahy a eseje, v nichž popisoval svoji osobní situaci a postoje. Umožňují hluboký vhled do pocitů vědce a vnímavého člověka, který prošel složitým názorovým přerodem a posléze byl donucen svoji činnost přerušit na vrcholu tvůrčích sil. Tyto zápisky vedl nepravděpodobně od šedesátých let až do konce života a zpětně v nich také objasňoval své „*hlubší důvody pro cestu*“ přesvědčeného marxistického filosofa v padesátých a šedesátých letech. Svoji výzvu o „*čitelném psaní vlastních dějin*“ tak Lubomír Nový naplnil beze zbytku.

Jaroslava Kacetlová

Masarykova univerzita – Archiv Masarykovy univerzity, Brno
kacetlova@rect.muni.cz